

James Suzman

Práce

Host, 2021, překlad Jan Prokeš, 383 stran

TEXT ANDREA BODNÁROVÁ

FOTO HOST

HODNOCENÍ 70 %

Chce se někomu pracovat? K čemu to vůbec je? Tyhle otázky si kladu, zatímco stíhám další deadline, za hranicemi je válka a v pokoji mňouká znučená kočka. Zřejmě si je v průběhu své kariéry kladl taky James Suzman, když v Namibii zkoumal domorodé kmeny jižní Afriky. Zatímco jeho předešlá publikace je věnovaná výhradně tomuto výzkumu, v Práci se Suzman vrací do civilizace s optikou Křováků.

Lovecko-sběračský kmen Ju/'hoansiů často figuruje jako příměr v kontextu trávení času a „pracovní morálky“ a částečně slouží i jako jakýsi živý příklad historie a vývoje společnosti. Kniha má čtyři části – od pravěku a lovecko-sběračského způsobu života přes domestikaci prvních plodin, zemědělskou společnost a její vliv na další směřování historie až k industrializaci, urbanizaci a rychlému vývoji technologií.

Zatímco struktura je logická a smysluplná, prostor věnovaný jednotlivým sekcím není rozdělen úplně rovnoměrně. Připomíná to častý problém reflektování historie a vyučování ve škole – člověk má pocit, že středověk se bral snad několikrát, a současná historie

končí u druhé světové války. Je pravda, že je jednodušší vyselektovat dlouhodobě podstatné události a jevy z dávných časů než z nedávné minulosti a současnosti, je to však trochu zvláštní v kontextu toho, že Suzman označuje vznik polnohospodářství a industrializaci za největší revoluci společnosti, a pak se jim začne věnovat až ve druhé polovině knihy, která je tak informačně mnohem obsáhlejší. Revoluční a směrodatné události a myšlenky posledních dvou set let, které sám označuje za významné, jsou narvané v poslední třetině knihy, která díky tomu nabírá několikanásobně rychlejší tempo. Je možné, že v tomhle případě forma cíleně reflektuje obsah, jelikož autor sám podotýká, že tempo společenských změn se postupně s vývojem technologií čím dál tím víc zrychluje. Je však škoda, že hodně myšlenek, analýz a příkladů nebylo možné více rozvést, protože na to jednoduše nebyl prostor.

Kniha je relativně krátká a čtivá. V její první polovině je obzvláště patrné, že autor má velký rozhled, a jakoukoliv tezi podloží hned několika příklady z praxe. Místy je jimi ale text zahlcený a vzájemně se mezi sebou ztrácí. Nejčastějším zdrojem příkladů jsou již zmiňovaní Ju/'hoansiové, kteří všechny čtyři části tematicky drží pohromadě. Jejich způsob života je v mnohém zajímavý a navzdory zjevným kulturním rozdílům možná překvapivě podobný „civilizovaným“ společenstvím. Podstata lidí je všude stejná, nebo ne? Suzman často také využívá příklady

ze zvířecí říše a uvažuje nad vztahem mezi činností a energií, potřebami a možnostmi naplnění.

V knize často poukazuje na zdánlivé drobnosti, které ale v historickém měřítku měly obrovský vliv na to, jak pracujeme a vnímáme práci, zatímco nikdo z nás netuší, že je to naučený mechanismus do velké míry ovlivněný náhodou. O přelidnění se pravidelně mluví už od konce 18. století, podle aktuálního společenského nastavení a navzdory více či méně plánovaným zásahům do vývoje společnosti se do velké míry reguluje přirozeně sama. Vše plyne, panta rhei. Na to poukazuje i sám autor, když upozorňuje na ideové a společenské paralely (Benjamin Franklin vs. F. W. Taylor) a na nich se snaží ilustrovat archetypy přirozeného chování. Základní otázka, tedy proč vlastně všichni tolik dřeme, není na konci úplně zodpovězena. Je však možné, že jednoznačná odpověď není ani cílem a důležité je spíš pochopit provázanost s historií a naučenými zvyky.

Cílem publikace Práce – Dějiny toho, jak trávíme čas je zmapovat prerekvizity současného kultu práce a přinést podněty k zamyšlení se nad tím, proč vlastně trávíme čas způsobem, jakým ho trávíme. Je škoda, že se do ní nevešly diskuze do hloubky a spíš než s autorem v knize diskutujeme po jejím přečtení s kamarády v hospodě.

Autor se totiž od debaty vzdálil dřív, než se stala příliš vyhocenou.